

Kitabu cha Yoeli na Kanisa la Waadventista wa Sabato la Laodikia - Nambari thelathini na mbili

Jeff Pippenger

2026-01-20

Nambari Thelathini na Mbili

Imekuwa safari ya kusonga taratibu hadi kufikia kitabu cha Yoeli, tukiwa na Petro kama shahidi wetu. Petro ni miongoni mwa ishara za ajabu sana ndani ya Neno la kinabii la Mungu; je, si zote hivyo? Petro yuko Kaisaria Filipi, na pia yuko katika Pentekoste katika chumba cha juu saa ya tatu, kisha hekaluni saa ya tisa ya siku hiyohiyo. Yesu alisulubiwa saa ya tatu na akafa saa ya tisa. Petro alitwa kwenda Kaisaria saa ya tisa, lakini ile Kaisaria aliyoitwa katika kisa cha Kornelio si Kaisaria Filipi mguuni mwa Mlima Hermoni, bali ilikuwa Kaisaria kando ya bahari, iitwayo Kaisaria Maritima.

Caesarea Maritima ni mji wa pwani ulio kwenye Bahari ya Mediterania, takriban maili 30-35 kaskazini mwa Tel Aviv ya kisasa (uliojengwa na Herode Mkuu kama mji wa bandari mkubwa wa Kirumi). Hutajwa mara nyingi katika Kitabu cha Matendo ya Mitume (imetajwa mara 15), na ndiyo ile ambayo watu wengi huiita tu "Caesarea" katika Agano Jipya. Filipo Mwinjilisti aliishi huko pamoja na binti zake wanne waliokuwa wakitoa unabii (Matendo 8:40; 21:8). Paulo alishikiliwa gerezani huko kwa miaka miwili, akaonekana mbele ya wakuu wa mkoa Feliksi na Festo, na Mfalme Agripa (Matendo 23-26). Zaidi ya hayo, pengine la muhimu zaidi, Petro alimhubiria hapa akida Mroma Kornelio - hili likiwa uongofu mkuu wa kwanza wa watu wa Mataifa kwa Ukristo (Matendo 10) - mnamo mwaka 34 BK, wakati juma ambalo Kristo alithibitisha agano pamoja na wengi lilipokwisha.

Naye atahibitisha agano na wengi kwa muda wa juma moja; na katikati ya juma atasitisha dhabihu na sadaka, na kwa sababu ya kuenea kwa machukizo ataifanya kuwa ukiwa, hata mpaka utimilifu, na yaliyoamuliwa yatamiminwa juu ya aliye ukiwa. Danieli 9:27.

Caesarea Maritima ilitumika kama makao makuu ya utawala wa Kirumi katika Yudea, na pia kama kitovu kikuu cha Wamataifa. Caesarea Philippi ni mji tofauti, ulioko kaskazini kabisa karibu na mguu wa Mlima Hermoni (takribani maili 25–30 kaskazini mwa Bahari ya Galilaya), katika eneo ambalo sasa linaitwa Uwanda wa Golan (Banias ya kisasa). Inatajwa tu katika Injili (Mathayo 16:13 na Marko 8:27), wakati Yesu alipowachukua wanafunzi wake kwenda Caesarea Philippi. Hapo ndiko mahali panapojulikana ambapo Petro alikiri kwamba Yesu ni “Masihi, Mwana wa Mungu aliye hai,” na ambako Yesu alisema, “Juu ya mwamba huu nitalijenga kanisa langu, na malango ya kuzimu hayatalishinda” (Mathayo 16:13–20). Lilikuwa eneo la kipagani lenye mahekalu ya miungu ya Kigiriki, hasa mungu-mbuzi Pan, ambaye pango lake, pango la Pan, lilitwa “malango ya kuzimu,” jambo lililofanya tamko la Yesu palepale kuwa la kuisimua kwa namna ya pekee.

Miji miwili hiyo imetenganishwa kabisa kijiografia na kihistoria—moja ni bandari ya Kirumi yenye shughuli nyingi iliyo kusini-magharibi, nyingine ni eneo la kaskazini la Kiuhelinisti/kipagani karibu na vyanzo vya Mto Yordani. Ile ya pwani inatawala katika Kitabu cha Matendo ya Mitume, ilhali ile ya kaskazini ndiyo kiini cha wakati wa mgeuko muhimu katika Injili. Caesarea ya bahari ni ishara ya Roma—mnyama, na Caesarea ya nchi ni ishara ya joka. Dada White anabainisha kipindi kuanzia msalabani hadi Pentekoste, "msimu wa Pentekoste," ambacho kilianza msalabani na kikaishia Pentekoste.

Kwa shauku ya dhati ninatazamia wakati ambapo matukio ya siku ya Pentekoste yatarudiwa kwa nguvu kuu zaidi kuliko ilivyokuwa wakati huo. Yohana anasema, 'Niliona malaika mwingine akishuka kutoka mbinguni, akiwa na uwezo mkuu; na dunia ilitiwa nuru kwa utukufu wake.' Ndipo, kama ilivyokuwa wakati wa Pentekoste, watu watasikia ukweli ukinenwa kwao, kila mtu kwa lugha yake mwenyewe.

Mungu anaweza kupuliza uhai mpya ndani ya kila nafsi inayotamani kwa dhati kumtumikia, na anaweza kugusa midomo kwa makaa ya moto kutoka madhabahuni, na kuzifanya ziwe na ufasaha wa sifa Zake. Maelfu ya sauti yatatiwa nguvu ya kunena kweli za ajabu za Neno la Mungu. Ulimi wa kigugumizi utafunguliwa, na waoga watafanywa kuwa imara kutoa ushuhuda wa ujasiri kwa ajili ya kweli. Na Bwana awasaidie watu Wake kusafisha hekalu la nafsi kutokana na kila unajisi, na kudumisha uhusiano wa karibu sana Naye ili wapate kuwa washiriki wa mvua ya masika itakapomiminwa. Review and Herald, Julai 20, 1886.

Kiutaratibu, majira ya Pentekoste yangeanza katika Sikukuu ya Malimbuko, inayolingana na kufufuka kwa Kristo; lakini bila kifo cha msalaba kusingekuwapo damu ambayo Mwokozi aliyefufuka angeichukua naye alipofufuka. Bila kifo chake, Yeye, akiwa Mkate wa uzima, asingepumzika katika siku ya Sikukuu ya Mikate Isiyotiwa Chachu, na Mkate wa uzima alihitaji kupumzika mapema kabla ya kufufuka kwake katika Sikukuu ya Malimbuko, hivyo kuanzisha kipindi cha siku hamsini kilichoongoza hadi siku na Sikukuu ya Pentekoste.

Wakati Kristo alipokuja kuthibitisha agano kwa juma moja; juma hilo lilianza katika ubatizo wake, na kisha “katikati ya juma,” baada ya miaka mitatu na nusu, alisulubiwa, akapumzika kaburini siku ya Mikate Isiyotiwa Chachu, akafufuka katika sikukuu ya malimbuko ya mavuno ya shayiri siku ya Jumapili, hivyo kuanzisha msimu wa siku hamsini wa Pentekoste uliokamilika katika sikukuu ya malimbuko ya ngano. Kuanzia msalabani hadi mwisho wa juma, miaka mitatu na nusu baadaye, kipindi cha miaka saba kikafikia tamati kwa Kornelio wa Kaisaria Maritima, aliyekuwa muongofu wa kwanza kabisa wa watu wa Mataifa katika Kanisa la Kikristo, mwishoni mwa juma mnamo mwaka 34 BK.

Juma ambalo Kristo alikuja kulithibitisha agano ni, kimaunabii, siku 2,520, na msalaba uko “katikati ya juma” hilo, hivyo ulikuwa baada ya siku 1,260 tangu ubatizo wake na siku 1,260 kabla ya Kornelio kuongoka. Msalabani Kristo alisulubishwa saa ya tatu, naye akafa saa ya tisa. Huo ulikuwa mwanzo wa majira ya Pentekoste, na mwishoni (maana Yesu daima huonyesha mwisho kwa mwanzo), siku ya Pentekoste, Petro anatoa mahubiri yake ya kwanza kutoka katika kitabu cha Yoeli saa ya tatu katika chumba cha juu, ambako Kristo alikutana na wanafunzi siku ya kufufuka kwake. Kisha Petro anatoa mahubiri yake ya pili juu ya Yoeli hekaluni saa ya tisa. Ni dhahiri

kwamba saa ya tatu na saa ya tisa ni ishara ya Alfa na Omega ya mwanzo na mwisho wa majira ya Pentekoste.

Mstari juu ya mstari, tunapolinganisha saa ya tatu na saa ya tisa za matukio haya mawili, tunauona muda wa masaa sita kuwa kipindi cha kinabii ambacho, kupitia matukio haya mawili, hutolewa ushuhuda wa mgawanyiko. Kristo anatoka uzima hadi mauti tena hadi uzima. Anatoka duniani kwenda mbinguni na kurejea duniani. Petro yuko nje ya hekalu, kisha ndani ya hekalu. Bila shaka kuna milinganisho mingine sambamba ya saa ya tatu hadi ya tisa, lakini kwanza tunapaswa kuzingatia Petro, Kornelio na Kaisaria kando ya bahari.

Kama ilivyo katika migawanyiko ya kinabii inayowakilishwa katika masaa sita, malaika alipotumwa kwa Kornelio ili kumwelekeza atume watu kumwita Petro, ilikuwa saa ya tisa.

Palikuwa na mtu mmoja Kaisaria aitwaye Kornelio, akida wa kikosi kiitwacho Kikosi cha Italia; mtu mchaji, mcha Mungu pamoja na nyumba yake yote, aliyewapa watu sadaka nyingi, naye alimwomba Mungu daima. Akaona waziwazi katika maono, karibu saa tisa ya mchana, malaika wa Mungu akimjia na kumwambia, Kornelio. Naye alipomtazama, akaogopa, akasema, Ni nini, Bwana? Akamwambia, Sala zako na sadaka zako zimepanda juu zikawa ukumbusho mbele za Mungu. Na sasa tuma watu waende Yopa, ukamwite mtu mmoja, Simoni, ambaye huitwa Petro. Matendo ya Mitume 10:1-5.

Kuwasili kwa malaika ni ishara ya ujumbe, na pia ya alama ya njia, naye malaika anathibitisha kwamba hiyo ni alama ya njia asemapo, “Maombi yako na sadaka zako za rehema zimepanda juu kuwa kumbukumbu mbele za Mungu.” Alama ya njia ya hitimisho la juma ni Kornelio kumtuma amwite Petro saa ya tisa baada ya kufunga siku nne, nayo huitwa “kumbukumbu,” ambayo ni alama ya njia. Kama “akida,” Kornelio alikuwa kamanda wa askari mia moja.

Petro anapokuwa Sezarea Filipi katika Mathayo kumi na sita, hakuna kutajwa kwa saa yoyote. Sezarea Filipi ndilo jina la mji huo wakati ambapo Yesu aliwapeleka wanafunzi huko. Katika historia ya Danieli kumi na moja, aya za kumi na tatu hadi kumi na tano—aya zilizotimizwa katika vita vya Panium na ambazo ni kielelezo cha vita vinavyopelekea sheria ya Jumapili nchini Marekani—Sezarea Filipi iliitwa Panium. Petro yumo katika aya za kumi na tatu hadi kumi na tano anapokuwa Sezarea Filipi, ambayo ni Panium.

Kubaini kwamba Vita vya Panium vilikuwa utimilifu wa aya kumi na tatu hadi kumi na tano za Danieli sura ya kumi na moja, na kwamba aya hizo pamoja na historia ya Vita vya Panium hubainisha vita vinavyopelekea sheria ya Jumapili nchini Marekani, ndiko hasa jinsi ambavyo mbinu ya mstari juu ya mstari ilivyokusudiwa kufanya kazi. Kutumia mbinu hiyo kunadai kwamba Kaisarea Filipi na Panium lazima ziwekwe sambamba, kwa kuwa kanuni kuu ya unabii inayoshughulikia ukweli huu ni kwamba “kila mmoja wa manabii wa kale alinena zaidi kwa ajili ya siku zetu kuliko siku walizoishi.” Paulo anaongeza kwamba roho za manabii ziko chini ya mamlaka ya manabii, hivyo si tu kwamba wote wanabainisha siku za mwisho, bali pia wote wanaafikiana.

Kwa sababu hiyo, iwapo na itakapobainishwa Panium katika Neno la kinabii la Mungu, kwanza kama Panium na kisha kama Kaisaria ya Filipo, basi majina hayo mawili yanapaswa kutumika katika siku za mwisho, nayo yanapaswa kuendana, kwa maana ni mji uleule.

Kwa kuambatana na mantiki hii, ingawa kwa namna fulani tofauti, zimo Kaisaria Filipi na Kaisaria Maritima. Petro alikwenda Kaisaria Filipi pamoja na Kristo, bali alitumwa kwenda Kaisaria Maritima na Roho Mtakatifu. Hata hivyo, katika Kaisaria zote mbili Petro ndiye mhusika mkuu wa agano. Cha kustajabisha katika mfuatano huu ni kwamba ilikuwa saa ya tisa alipomtembelea malaika Kornelio na kuagizwa atume watu waende wakamwite Petro. Petro huko Kaisaria ni ishara ya kinabii, lakini Kaisaria hizo mbili ni tofauti waziwazi. Moja ni Kaisaria iliyo kando ya bahari, na nyingine ni Kaisaria iliyo nchi kavu. Kaisaria iliyo kando ya bahari inahusishwa na Mataifa, naye Kornelio alikuwa muongofu wa kwanza miongoni mwa Mataifa, haswa mwishoni mwa juma la agano mnamo mwaka 34 BK. Kaisaria iliyo kando ya bahari ni saa ya tisa, nayo yalingana na Petro hekaluni katika Pentekoste, na kifo cha Kristo saa ya tisa.

Caesarea ya nchi kavu, yaani Caesarea Philippi, ni saa ya tatu. Hakuna chaguo jingine. Caesarea Philippi mwanzoni, saa ya tatu; na Caesarea Maritima mwishoni, saa ya tisa. Philippi ni alfa ya kipindi cha masaa sita, na Maritima ni omega. Omega katika saa ya tisa ilikuwa ni kifo cha Kristo katikati ya juma la agano, na Petro hekaluni siku ya Pentekoste pia ilikuwa saa ya tisa. Wito wa Kornelio kwa Petro unaambatana na kifo cha Kristo, ambacho ni kielelezo cha sheria ya Jumapili, na pia na tukio la Petro hekaluni siku ya Pentekoste, ambalo tena ni kielelezo cha sheria ya Jumapili. Kornelio, akiwa wa kwanza wa watu wa Mataifa aliyeongoka, anawakilisha mfanyakazi wa kwanza wa saa ya kumi na moja wakati wa sheria ya Jumapili.

Saa ya tatu ambayo Kristo alisulubishwa, na saa ya tatu ambayo Petro alikuwa katika chumba cha juu, lazima, na haiwezi kuwakilisha chochote kingine ila Kaisarea Filipi. Chumba cha juu ambamo Petro alikuwa siku ya Pentekoste ndicho chumba kilekile cha juu ambamo Kristo alijionekana baada ya ufufuo wake, kupaa kwake na kushuka kwake. Kristo alikuja katika chumba cha juu, kisha baada ya siku hamsini, siku ya Pentekoste, Petro aliwasilisha ujumbe wa kitabu cha Yoeli katika chumba hicho hicho cha juu.

Kaesarea Filipi ni saa ya tatu inayolingana na tukio la kusulubiwa na chumba cha juu siku ya Pentekoste. Kusulubiwa ni ishara ya kutawanywa na chumba cha juu ni ishara ya umoja. Hili huitambulisha Kaesarea Filipi kuwa ni hatua iliyo kabla tu ya sheria ya Jumapili, ambako kundi moja hutawanywa na jingine hukusanywa. Historia ya Vita vya Panium inapoanza kurudiwa, wanawali wapumbavu na wenye busara watatenganishwa milele, na watatenganishwa katika suala la msalaba, ambao unaashiria kukaribia kwa sheria ya Jumapili. Ni huko Kaesarea Filipi ambako Kristo alianza kufundisha kuhusu sheria ya Jumapili inayokaribia. Alipofanya hivyo, Petro alipinga ule ujumbe, hivyo, katika aya tisa, Petro anawakilisha wale waliotiwa muhuri na wale wanaotawanywa na ujumbe wa msalaba, ambao ni sheria ya Jumapili.

Akawaambia, Lakini ninyi mnasema kwamba mimi ni nani?

Naye Simoni Petro akajibu, akasema, Wewe ndiwe Kristo, Mwana wa Mungu aliye hai.

Yesu akajibu, akamwambia, Heri wewe, Simoni Bar-Yona; kwa kuwa si mwili na damu iliyokufunulia hili, bali Baba yangu aliye mbinguni. Nami nakuambia pia, Wewe ndiwe Petro, na juu ya mwamba huu nitalijenga Kanisa langu; wala milango ya Kuzimu haitalishinda. Nami nitakupa funguo za Ufalme wa Mbinguni; na lolote utakalofunga duniani litafungwa mbinguni; na lolote utakalofungua duniani litafunguliwa mbinguni.

Ndipo akawaagiza wanafunzi wake wasimwambie mtu yeyote kwamba yeye ndiye Yesu Kristo. Tangu wakati huo Yesu alianza kuwaonyesha wanafunzi wake kwamba imempasa kwenda Yerusalemu, na kupata mateso mengi kwa mikono ya wazee na wakuu wa makuhani na waandishi, na kuuawa, na siku ya tatu kufufuka tena.

Ndipo Petro akamchukua, akaanza kumkemea, akisema, Hasha, Bwana; hili halitakupata.

Lakini akageuka, akamwambia Petro, Nenda nyuma yangu, Shetani; wewe ni kikwazo kwangu; kwa maana huzingatii yaliyo ya Mungu, bali yale ya wanadamu. Mathayo 16:15-23.

Kusulubishwa saa ya tatu na ujumbe wa Petro katika chumba cha juu vinaoanisha mpito wa kinabii wa Kanisa Linalopigana, linalofafanuliwa kuwa kanisa lenye ngano pamoja na magugu, kuelekea Kanisa Linaloshinda. Kanisa Linaloshinda ndilo sadaka ya malimbuko ya ngano ya Pentekoste, ambayo ndiyo Sheria ya Jumapili. Magugu na ngano yanapofikia ukomavu, malaika hutenganisha makundi hayo mawili. Ni mvua iliyoanza kunyesha manyunyu kuanzia 9/11 inayosababisha ngano na magugu kuzaa matunda.

Kipindi cha masaa sita kinawakilisha historia ya mkutano wa kambi wa Exeter hadi tarehe 22 Oktoba 1844, kuingia kwa ushindi kwa Kristo katika Yerusalemu, na kuingia kwa mfalme Daudi katika Yerusalemu pamoja na Sanduku la Agano. Saa ya tisa pia ni wakati wa dhabihu ya jioni, takribani saa tisa mchana.

Basi hili ndilo utakalolitoa juu ya madhabahu: wana-kondoo wawili wa mwaka wa kwanza, kila siku daima. Mwana-kondoo mmoja utamtoa asubuhi; na mwana-kondoo mwingine utamtoa jioni. Kutoka 29:38, 39.

Neno linalotafsiriwa kama “even” wakati mwingine linawakilishwa kama “kati ya jioni mbili.” Usemi “kati ya jioni mbili” unarejelea kipindi cha saa sita kati ya saa ya tatu na saa ya tisa. Juma la agano la Kristo linawakilisha kipindi cha saa sita msalabani, ambacho kinakuwa alfa ya kipindi cha saa sita katika siku ya Pentekoste. Mashahidi wawili katika juma la agano wanabainisha kipindi cha saa sita kilichounganishwa moja kwa moja, si tu na unabii wa juma takatifu, bali pia na ishara za msimu wa Pentekoste. Kisha mwishoni mwa hilo hilo juma la kinabii, Petro anaitwa Kaisaria saa ya tisa. Ukweli kwamba, ndani ya ule ule muundo wa kinabii wa juma takatifu, kuna matukio matatu ya saa ya tisa—mawili kati yake yakiwa miisho ya omega ya kipindi cha saa sita, ambacho pia kilikuwa kipindi kati ya sadaka ya asubuhi na ya jioni—unadai, kwa ulazima wa kinabii, kwamba kuwepo na saa ya tatu kama alfa ya kipindi kilichokomea katika saa ya tisa ya Kornelio.

Kaisaria mbili, zote zikiwa na Petro kama mhusika mkuu, zinaitambulisha Kaisaria Filipi kama saa ya tatu. Kipindi hicho cha masaa sita huanza na kuishia Kaisaria, kwa kuwa mwisho unaonyeshwa na mwanzo.

Mwanakondoo wa Pasaka alipaswa kuchinjwa jioni, ambayo ni saa ya tisa—wakati Kristo alipokufa.

Nanyi mtamweka hata siku ya kumi na nne ya mwezi huo; na mkutano mzima wa jamii ya Israeli watauwa wakati wa jioni. Kutoka 12:6.

Saa ya kusali ni saa tisa pia, kwa maana ilikuwa wakati wa sadaka ya jioni.

Maombi yangu yaelekee mbele zako kama uvumba; na kuinuliwa kwa mikono yangu kama sadaka ya jioni. Zaburi 141:2.

Kwa kuambatana na ukweli kwamba dhabihu ya jioni ndiyo saa ya kuomba, Ezra anaomba wakati wa dhabihu ya jioni; hivyo anaomba saa tisa, wakati Petro alipokuwa hekaluni, wakati Kristo alipokufa, na wakati Kornelio alipoambiwa atume watu kumwita Petro.

Na wakati wa sadaka ya jioni nikaondoka katika majonzi yangu; nami nikiwa nimechana vazi langu na joho langu, nikaanguka magotini, nikanyosha mikono yangu kwa Bwana, Mungu wangu. Ezra 9:5.

Katika sala yake, Ezra anatubu baada ya kutambua kwamba wale waliotoka Babeli ili kujenga upya Hekalu na Yerusalemu walikuwa wameoa wake wapagani.

Basi Ezra alipokwisha kuomba, na alipokiri, huku akilia na kujitupa kifudifudi mbele ya nyumba ya Mungu, wakakusanyika kwake kutoka Israeli kusanyiko kubwa sana la wanaume na wanawake na watoto; kwa maana watu walilia kwa uchungu mwingi. Ndipo Shekania mwana wa Yeieli, mmoja wa wana wa Elamu, akajibu, akamwambia Ezra, Tumemkosa Mungu wetu, nasi tumeoa wake wa kigeni miongoni mwa watu wa nchi; lakini sasa bado kuna tumaini katika Israeli kuhusu jambo hili. Basi sasa, na tufanye agano na Mungu wetu la kuwatoa mbali wake wote, na wale waliozaliwa kwao, kulingana na shauri la bwana wangu, na la wale watetemekao kwa amri ya Mungu wetu; nalo lifanywe sawasawa na sheria. Inuka; kwa maana jambo hili ni juu yako; nasi pia tutakuwa pamoja nawe; uwe hodari, ukalitende.

Ndipo Ezra akainuka, akawaapisha wakuu wa makuhani, Walawi, na Israeli wote kwamba watatenda sawasawa na neno hili. Nao wakaapa. Kisha Ezra akaondoka mbele ya nyumba ya Mungu, akaenda katika chumba cha Yohanani mwana wa Eliashibu; na alipofika huko, hakula mkate wala hakunywa maji; kwa kuwa alikuwa akiomboleza kwa sababu ya maasi ya wale waliokuwa wamechukuliwa mateka. Nao wakatoa tangazo kotekote katika Yuda na Yerusalemu kwa wana wote wa uhamisho, kwamba wakusanyike pamoja Yerusalemu; na kwamba ye yote asiyekuja ndani ya siku tatu, sawasawa na shauri la wakuu na wazee, mali yake yote itanyang'anywa, naye mwenyewe atengwe mbali na mkutano wa wale waliokuwa wamechukuliwa mateka. Ndipo wanaume wote wa Yuda na Benyamini wakakusanyika Yerusalemu ndani ya siku tatu. Ilikuwa mwezi wa tisa, siku ya ishirini ya mwezi; na watu wote waliketi katika uwanja wa nyumba ya Mungu, wakitetemeka kwa sababu ya jambo hili, na kwa mvua kubwa. Ezra 10:1-9.

Agano la mia arobaini na nne elfu linaonyeshwa kama utengano kutoka kwa wale waliokuwa wameoa wake za kigeni. Huu ndio utengano wa wanawali wenye busara na wapumbavu, nao

hutokea saa ya tisa, ambayo ni kifo cha Kristo, Petro hekaluni siku ya Pentekoste, na Petro kuitwa kwenda Kaisaria ya baharini. Utengano wa Ezra pia ni usafishaji wa Walawi uliofanywa na Mjumbe wa Agano katika sura ya tatu ya Malaki. Usafishaji huo katika Malaki unaonyesha usafishaji wa hekalu mara mbili uliotendwa na Kristo.

"Alipotakasa hekalu kutokana na wanunuzi na wauzaji wa ulimwengu, Yesu alitangaza utume Wake wa kutakasa moyo kutokana na unajisi wa dhambi, kutokana na tamaa za kidunia, matamano ya ubinafsi, mazoea maovu, yanayochafua nafsi. Malaki 3:1-3 imenukuliwa." The Desire of Ages, 161.

Ezra na wale wanaoingia katika agano wanaambiwa "Inukeni," na Yoshua aliambiwa ainuke baada ya waasi wote kufa kwa muda wa miaka thelathini na minane. Ilichukua miaka miwili kwa Waisraeli wa kale kushindwa mfululizo wa majaribu kumi, na miaka thelathini na minane baadaye waasi wote walikuwa wamekufa, naye Mungu anawaambia "Inukeni."

Sasa inukeni, nikasema, na vukeni bonde la Zeredi. Nasi tukavuka bonde la Zeredi. Na muda tulioutumia tangu tulipotoka Kadeshi-Barnea hata tulipovuka bonde la Zeredi ulikuwa miaka thelathini na minane; hata kizazi chote cha wenye vita kilipoisha miongoni mwa jeshi, kama Bwana alivyowaapia. Kumbukumbu la Torati 2:13, 14.

Katika Yohana sura ya tano, Yesu alimponya mtu mlemavu aliyekuwa katika hali hiyo kwa miaka thelathini na minane, na alipomponya, akamwambia mtu huyo, "Inuka."

Kwa maana malaika alishuka wakati fulani katika bwawa, akayavuruga maji; basi yeyote aliyeingia kwanza baada ya kuvurugwa kwa maji, akaponywa ugonjwa wowote aliokuwa nao. Na palikuwapo mtu fulani, aliyekuwa na udhaifu kwa miaka thelathini na minane. Yesu alipomwona amelala pale, naye akajua ya kwamba amekuwa muda mrefu katika hali hiyo, akamwambia, Wataka kuwa mzima?

Yule mgonjwa akamjibu, Bwana, sina mtu wa kunitia ndani ya bwawa wakati maji yanapotibuliwa; lakini ninapokuja, mwingine hushuka kabla yangu.

Yesu akamwambia, Ondoka, chukua godoro lako, utembe. Mara yule mtu akapona, akalichukua godoro lake, akatembea; na siku ile ile ilikuwa Sabato. Yohana 5:4-9.

Katika mfano wa Ezra wa agano la mia moja arobaini na nne elfu, watu walipaswa "kuinuka." Mwaka 1838 Josiah Litch, mhubiri mashuhuri wa Wamileraiti, alitabiri mwisho wa ubwana wa Dola ya Uthmani karibu na mwaka 1840, na ujumbe wa Wamileraiti ukaibuka, kisha ukatiwa nguvu kwa utimizaji sahihi mnamo 11 Agosti 1840. Kuinuliwa kwa kanisa lenye ushindi kunajumuisha unabii unaosababisha watu wa Mungu "kuinuka" wakati agano linapothibitishwa. Katika kujitenga kwa Ezra na wake wa kigeni tunapata kutakaswa kwa Walawi kwa mujibu wa Malaki, na pia usafishaji wa hekalu mara mbili wa Kristo; na kila mstari hutambulisha utenganisho wa ngano na magugu, unaotimizwa wakati Kristo anaondoa milele dhambi kutoka mioyoni mwa mia moja arobaini na nne elfu. Saa ya tisa ya Kristo, na saa mbili za tisa za Petro, pamoja na sala ya Ezra ya kutakaswa, zinaambatana na sheria ya Jumapili, wakati mvua ya masika itakapomiminwa bila kipimo. Katika Danieli sura ya tisa, Danieli anapokea jibu kwa dua zake

wakati wa sadaka ya jioni, ambayo ni saa ya tisa.

Naam, nilipokuwa nikinena katika maombi, hata yule mtu Gabrieli, niliyemwona katika maono hapo mwanzo, akiruka kwa upesi, akanigusa karibu na wakati wa sadaka ya jioni. Danieli 9:21.

Tunaarifiwa kwamba maono yaliyotolewa kwa Danieli kando ya mito mikuu ya Shinari sasa yanaendelea kutimia, na kwamba tunapaswa kuzingatia mazingira yaliyokuwapo wakati unabii ulipotolewa.

Nuru ambayo Danieli alipokea kutoka kwa Mungu ilitolewa hasa kwa siku hizi za mwisho. Maono aliyoyaona kwenye kingo za Mto Ulai na Mto Hiddekel, ile mito mikubwa ya Shinar, sasa yako katika mchakato wa kutimia, na matukio yote yaliyotabiriwa yatatimia hivi karibuni.

"Zingatia hali ya taifa la Wayahudi wakati unabii wa Danieli ulipotolewa." Testimonies to Ministers, 113.

Nuru ya maono yanayohusishwa na mito Hiddekel na Ulai inawakilisha sura sita za mwisho za sura ya kumi na moja ya Danieli. Katika sura ya tisa, inayowakilishwa na mto Ulai, Danieli anapewa nuru kuhusu sura ya saba, ya nane na ya tisa. Katika sura ya kumi, inayowakilishwa na mto Hiddekel, Danieli anapewa nuru kuhusu sura ya kumi, ya kumi na moja na ya kumi na mbili. Taarifa ya kinabii inawakilishwa si tu na matukio ya kinabii yaliyo ndani ya sura hizo, bali pia na Danieli mwenyewe, kwa maana tunapaswa kuzingatia mazingira ya taifa la Wayahudi wakati unabii ulipotolewa.

Inatupasa kuyaleta mambo hayo ya kuzingatia katika siku za mwisho na kuyaoanisha na ushuhuda wa nabii yule mwingine. Hii ina maana kwamba, kama vile Petro yuko Kesarea Filipo na pia Kesarea Maritima, Danieli anatembelewa na Gabrieli saa ya tisa katika sura ya tisa, naye anatembelewa siku ya ishirini na mbili katika sura ya kumi. Nuru ya Ulai na ya Hiddekel kwa ajili ya siku za mwisho inaondolewa muhuri kwa Danieli saa ya tisa ya siku ya ishirini na mbili. Nuru hiyo inawakilisha kumiminwa kwa mvua ya mwisho bila kipimo wakati wa sheria ya Jumapili.

Ushuhuda wa Danieli unafunguliwa kikamilifu katika saa ya tisa, kwa maana unabainisha historia ya nje na ya ndani ya yale "yanayowakuta" watu wa Mungu katika siku za mwisho. Nuru hiyo inapotangazwa, Mataifa, yanayowakilishwa na Kornelio, yatawaita wale laki moja na arobaini na nne elfu; sheria ya Mungu itauawa kwa kutekelezwa kwa sheria ya Jumapili; na Petro atawasilisha ujumbe kwa hekalu ambalo Kristo alikuwa amekwisha kuliacha na kulitambua kuwa nyumba tupu ya Wayahudi. Petro anawahutubia Mataifa, na pia Sanhedrini, ilhali Ezra anaomba kwa ajili ya kujitenga na Danieli anafunga na kuomba mwanga. Saa ya tisa wakati wa Pentekoste, wakati wa kifo cha Kristo, wakati wa mwito wa Kornelio kwa Petro, na sadaka ya jioni, vyote vinawiana na Eliya katika Mlima Karmeli.

Ni dhahiri kwamba kipindi cha saa sita kinawakilisha kipindi kinachoishia katika sheria ya Jumapili, lakini kinaanza kwa tukio lililounganishwa moja kwa moja na ule mwisho, kama zilivyokuwa sadaka za asubuhi na jioni. Kwa upande wa Petro, kipindi hicho cha saa sita ni kutoka Kaisaria Filipi hadi Kaisaria iliyo kandokando ya bahari. Katika Pentekoste, kilikuwa kutoka chumba cha juu hadi hekaluni. Kipindi ambacho ndicho nuru angavu iliyowekwa mwanzoni mwa

njia ni Kilio cha Usiku wa Manane, na kipindi hicho hufikia sheria ya Jumapili. Saa sita, kati ya jioni mbili, zinawakilisha kuingia kwa ushindi kwa Kristo katika Yerusalemu; nalo, kwa upande wake, kuliwakilisha kipindi kuanzia mkutano wa kambi wa Exeter wa Agosti 12 hadi 17, 1844, kilichoanzisha utangazaji wa ujumbe uliotamatia tarehe 22 Oktoba 1844. Exeter ni Kaisaria Filipi, na Kaisaria iliyo kandokando ya bahari ni tarehe 22 Oktoba 1844. Mwanzo umewekewa alama na Kaisaria, kama ilivyo pia ule mwisho.

Kuingia kwa ushindi kunatiwa alama na mvutano mwanzoni na mvutano mwishoni. Mvutano uliokuwapo Exeter uliwakilishwa na ibada ya uongo iliyokuwa ikifanyika kwenye uwanja wa hema la Watertown. Hema hizo mbili ziliwakilisha ujumbe miwili, na Kristo alipoingia Yerusalemu, Wayahudi waliokuwa wabishi walilalamika kuhusu ule ujumbe uliokuwa ukitangazwa alipokuwa akiteremka kutoka Mlima wa Mizeituni, akiingia Yerusalemu amempanda punda aliyefunguliwa hivi karibuni. Mvutano wa kwanza na wa mwisho hutambulisha alfa na omega wa kipindi hicho. Kule Exeter, kundi la Watertown linawakilisha darasa la wanawali wasio na mafuta, na kwao mlango wa wokovu ulifungwa. Mwishoni mwa kipindi hicho mlango wa kuingia katika Patakatifu ulifungwa, hivyo ukitoa alfa na omega kwa kipindi hicho. Alfa na omega hiyo inaoana na mivutano miwili ya kuingia kwa ushindi, na Kaisaria hadi Kaisaria pamoja na Petro.

Katika Sezarea ya Filipino, jina la Simoni Barjona linabadilishwa kuwa Petro, katika sehemu ya Maandiko ambamo anasifiwa kama msemaji aliyevuviwa, kisha kukemewa kama Shetani, kwa kupinga ujumbe wa msalaba. Petro ni ishara ya makundi mawili yanayotenganishwa na ujumbe wa ubatizo na msalaba, na huo ndio ujumbe wa 9/11 na sheria ya Jumapili.

“Kila mojawapo ya makundi yanayowakilishwa na Mfarisayo na mtoza ushuru lina funzo katika historia ya mtume Petro. Katika siku za awali za uanafunzi wake Petro alijidhani kuwa mwenye nguvu. Kama yule Mfarisayo, katika maoni yake mwenyewe aliamini kuwa ‘si kama watu wengine.’ Wakati Kristo, usiku kabla ya kusalitiwa Kwake, aliwaonya mapema wanafunzi Wake, ‘Ninyi nyote mtachukizwa kwa ajili Yangu usiku huu,’ Petro kwa kujiamini akatangaza, ‘Ijapokuwa wote watachukizwa, hata hivyo mimi sitachukizwa.’ Marko 14:27, 29. Petro hakujua hatari yake mwenyewe. Kujiamini kulimdanganya. Alijidhani aweza kustahimili majaribu; lakini baada ya saa chache tu jaribio likaja, naye kwa kuapa na kulaani akamkana Bwana wake.” Masomo ya Mifano ya Kristo, 152.

Katika saa ya tisa, ambayo ni wakati wa sadaka ya jioni, moto ukashuka kwa kuitikia sala ya Eliya, ukateketeza sadaka, kwa kusudi la kuwafanya watu wa Mungu wajue kwamba Bwana ndiye Mungu. Kuna makundi mawili yanayosimbolishwa katika Mlima Karmeli, kundi moja ambalo hapo ndipo linajua kwamba Bwana ndiye Mungu, na jingine linalowakilishwa na manabii wa Baali, ambao baadaye huuawa.

Ikawa, wakati wa kutoa dhabihu ya jioni, nabii Eliya akakaribia, akasema, Ee Bwana, Mungu wa Ibrahimu, wa Isaka, na wa Israeli, na ijulikane leo ya kuwa wewe u Mungu katika Israeli, na ya kuwa mimi ni mtumishi wako, na ya kuwa kwa neno lako nimefanya mambo haya yote. Unisikie, Ee Bwana, unisikie, ili watu hawa wajue ya kuwa wewe, Bwana, ndiwe Mungu, na ya kuwa umeugeza moyo wao urejee tena.

Ndipo moto wa Bwana ukaanguka, ukateketeza sadaka ya kuteketezwa, na kuni, na mawe, na mavumbi, na ukayaramba maji yaliyokuwa katika handaki. Watu wote walipoona hayo, wakaanguka kifudufudi; wakasema, Bwana ndiye Mungu; Bwana ndiye Mungu.

Eliya akawaambia, Kamateni manabii wa Baali; msimwache aponyoke hata mmoja wao. Wakawakamata; kisha Eliya akawatelemsha hadi kijito cha Kishoni, akawaua huko. 1 Wafalme 18:36-40.

Sadaka ya jioni, kifo cha Kristo, Petro akimponya yule kiwete, Petro akiuwasilisha ujumbe kwa Mataifa, Danieli akipokea nuru ya kinabii, sala ya Eliya ikijibiwa kwa moto, wakati Ezra akiwa katika nguo za magunia na majivu akiomba kwa ajili ya mpito wa Laodikia kwenda Filadelfia, kwa ajili ya mpito wa kanisa linalopigana vita hadi kanisa linaloshinda. Saa ya tisa ni saa ya sadaka, saa ya maombi yaliyojibiwa, saa ambayo mbingu hugusa dunia, daraja kati ya hukumu na rehema, na ndiyo maana Kristo alikufa saa ya tisa; kwa kuwa saa ya tisa ya sadaka ilifungulia Mataifa Injili; hao walikuwa wameketi gizani, lakini wataona nuru kuu wakati kitabu cha Danieli kitakapofunguliwa kikamilifu wakati wa sheria ya Jumapili.

Wakati wa sadaka ya Gideoni katika Waamuzi 6:21, Malaika wa Bwana aligusa sadaka ya Gideoni ya nyama na mikate isiyotiwa chachu kwa fimbo yake, na moto ukatoka katika mwamba ukaiteketeza kabisa. Moto huo ulithibitisha kwamba Mungu alimwita Gideoni, na kwamba aliikubali ile ishara.

Naye akamwambia, Ikiwa sasa nimeona neema machoni pako, basi unionyeshe ishara kwamba wewe unanena nami. Usiondoke hapa, nakusihii, hata nitakaporudi kwako, na kuleta zawadi yangu, na kuiweka mbele yako. Naye akasema, Nitasubiri hata urudi. Gideoni akaingia ndani, akatayarisha mwana-mbuzi, na mikate isiyotiwa chachu ya efa moja ya unga; nyama akaweka katika kikapu, na mchuzi akautia katika chungu, akazileta kwake chini ya mwaloni, akazitoa mbele yake. Malaika wa Mungu akamwambia, Twaa ile nyama na ile mikate isiyotiwa chachu, uviweke juu ya huu mwamba, na umwage mchuzi. Naye akafanya hivyo. Kisha malaika wa Bwana akanyosha ncha ya fimbo iliyokuwa mkononi mwake, akagusa ile nyama na ile mikate isiyotiwa chachu; moto ukapanda kutoka mwambani, ukateketeza ile nyama na ile mikate isiyotiwa chachu. Ndipo malaika wa Bwana akatoweka machoni pake. Gideoni alipotambua ya kuwa yeye ni malaika wa Bwana, Gideoni akasema, Ole wangu, Bwana Mungu! kwa kuwa nimemwona malaika wa Bwana uso kwa uso. Waamuzi 6:17-22.

Malaika alimtokea Gideoni katika mstari wa kwanza wa sura hiyo, akamwita, “shujaa hodari,” naye Gideoni akaomba ishara ya kuthibitisha dai hilo. Kisha Gideoni akamwomba malaika akawie, na katika unabii, malaika anayekawia ndiye malaika wa pili. Baada ya kipindi cha kukawia kuisha, Gideoni akatoa dhabihu, na moto ukaiteketeza dhabihu hiyo. Gideoni yuko katika saa ya tisa, maana kwa Eliya huo ulikuwa wakati wa sadaka ya jioni, na saa ya tisa ndiyo sheria ya Jumapili wakati ndimi za moto za Pentekoste zinapolingana. Gideoni anawakilisha kundi linalomwona Bwana uso kwa uso, jambo lililotokea kwa Danieli katika sura ya kumi. Gideoni alipoona moto ukiteketeza dhabihu, ndipo akatambua kwamba alikuwa amekuwa katika mawasiliano na Bwana, ambaye alimwona uso kwa uso.

Gideoni hutambua uhalisia huu wakati muujiza wa moto unapoithibitisha ile ishara, na ile ishara ilikuwa Gideoni, shujaa hodari wa Mungu, pamoja na jeshi la makuhani mia tatu, ambao wote walikuwa na meza mia tatu za Habakuki mikononi mwao. Ile ishara, au bendera, ni Gideoni mwenyewe, na jeshi la mia tatu, ambalo pia ni jeshi hodari la Ezeieli—linaloinuka katika sura ya thelathini na saba.

Wakati Hema la Kukutania lilipowekwa wakfu katika Walawi 9:23, 24, baada ya sadaka za kwanza za Haruni akiwa Kuhani Mkuu, moto ukatoka mbele za Bwana ukateketeza sadaka ya kuteketezwa na mafuta yaliyokuwa juu ya madhabahu. Watu wakapiga kelele na kuanguka kifudifudi kwa kicho. Hili lazima, mstari juu ya mstari, lilingane na moto wa Eliya.

Sala ya saa ya tisa ya Ezra kwa ajili ya utenganisho wa ngano na magugu, inayotokea wakati wa sheria ya Jumapili, hutimizwa wakati huo Kanisa la mapambano linapobadilika kuwa Kanisa la ushindi. Sala hiyo lazima iambatane pia na moto wa Gideoni. Moto ulao ulio juu ya sadaka ya kwanza ya Aroni, iliyotolewa baada ya siku saba za kuwekwa wakfu, siku ya nane, ulirudi siku hiyohiyo, ukawateketeza wana wawili waovu wa Aroni. Roho Mtakatifu atakapomiminwa bila kipimo katika saa ya tisa, wakati wa sheria ya Jumapili, kutakuwa na utenganisho wa makundi mawili ya makuhani, na Kanisa la ushindi litaanza kazi inayowakilishwa na farasi mweupe wa Efeso, aendaye akishinda na ili ashinde. Upako wa Kanisa la ushindi upata shahidi wa pili katika hekalu la Sulemani.

Katika wakfu wa hekalu la Sulemani, kama ilivyoandikwa katika 2 Mambo ya Nyakati 7:1-3, baada ya sala ya Sulemani, moto ulishuka kutoka mbinguni ukateketeza sadaka za kuteketezwa na dhabihu. Utukufu wa Bwana ukalijaza hekalu, hilo likawaongoza watu kuabudu na kutangaza wema wa Mungu na rehema zake za milele. Wakati wa sheria ya Jumapili, kanisa linaloshinda huinuliwa juu ya milima yote kama taji na bendera, kulingana na Zekaria na Isaya. Moto uliposhuka katika kutolewa wakfu kwa hekalu la Sulemani, hekalu lilijaa utukufu wa Bwana, jambo lililoashiria kwamba kupigwa kwa tarumbeta ya saba kumekamilisha kazi yake juu ya watu wa Mungu na kuko karibu kuikamilisha kazi hiyo hiyo juu ya wafanyakazi wa saa ya kumi na moja. Tarumbeta ya saba inawakilisha upatanisho, muungano wa Uungu na ubinadamu unaotokea wakati Yesu anapouinua ufalme wake wa utukufu. Moto ule ulioshuka katika hema la kukutania la Musa na katika hekalu la Sulemani ulikuwa pia moto wa hukumu kwa mwana wa Aroni, kama vile ulivyokuwa kwa Daudi.

Sadaka ya Daudi katika sakafu ya kupuria ya Arauna/Ornani katika 1 Mambo ya Nyakati 21:26, wakati wa tauni iliyosababishwa na kuhesabu watu kulikofanywa na Daudi, ilijibiwa kwa moto kutoka mbinguni juu ya madhabahu, ikiashiria kukubaliwa na kusitisha tauni. Tauni ya Laodikia hukoma wakati moto unaposhuka juu ya sadaka ya Daudi ili kuizuia tauni ya kutegemea kwake nguvu na hekima za kibinadamu. Mabadiliko kutoka kwa kibinadamu hadi kwa ubinadamu wa Kiungu yanatiwa alama wakati upatanisho unapotimilizwa, na kanisa linapoinuliwa kama bendera. Wakati huo, kama ilivyokuwa katika hekalu la Sulemani, utukufu wa Bwana ukalijaza hekalu, Uungu unapoambatana na ubinadamu.

Tutaendeleza uchambuzi wetu wa kipindi cha Kilio cha Usiku wa Manane, kama kinavyowakilishwa na saa ya tatu na ya tisa, katika makala inayofuata.

Na baada ya siku sita Yesu akawatwaa Petro, Yakobo, na Yohana nduguye, akawapandisha juu ya mlima mrefu faraghani; akabadilika sura mbele yao; uso wake ukaangaza kama jua, na mavazi yake yakawa meupe kama nuru. Na tazama, Mose na Eliya wakawatokea, wakizungumza naye.

Ndipo Petro akajibu, akamwambia Yesu, Bwana, ni vizuri sisi kuwapo hapa; ukipenda, na tufanye hapa mahema matatu; kimoja chako, na kimoja cha Musa, na kimoja cha Eliya. Alipokuwa bado akinena, tazama, wingu angavu liliwafunika; na tazama, sauti ikatoka katika lile wingu, ikisema, Huyu ni Mwanangu mpendwa, ninayependezwa naye; msikieni yeye.

Nao wanafunzi waliposikia hayo, wakaanguka kifudifudi uso wao, wakaogopa mno. Naye Yesu akaja, akawagusa, akasema, Inukeni, msiogope.

Nao walipoinua macho yao, hawakuona mtu yeyote, ila Yesu peke yake. Nao walipokuwa wakishuka mlimani, Yesu akawaagiza, akisema, Msiambie mtu yeyote habari za maono hayo, hata Mwana wa Adamu atakapofufuka tena katika wafu. Mathayo 17:1-9.